

YANGI O'ZBEKISTONDA YOSHLAR ORASIDA JINOYATCHILIKKA QARSHI KURASHDA MAHALLA VA JAMOAT BIRLASHMALARINING O'RNI

O'zbekiston Respublikasi IIV 2- sonli Toshkent akademik litseyi ChQBT fani
o'qituvchisi

Karamov Mamasharif Jamilovich

Annotatsiya: Yoshlar jamiyatning eng muhim qatlami bo'lib, ularning sog'lom va barkamol rivojlanishi mamlakatning ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy taraqqiyotida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Bugungi kunda yoshlar orasida jinoyatchilikning oldini olish va unga qarshi samarali kurash olib borish – davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Shu nuqtai nazardan, mahalla va jamoat birlashmalari yoshlar orasida jinoyatchilikka qarshi kurashda muhim ijtimoiy institutlar sifatida faoliyat yuritmoqda. Ularning roli nafaqat jinoyatchilikka qarshi profilaktika ishlarini tashkil etishda, balki yoshlarning ijtimoiy muhitda sog'lom va ijobiy rivojlanishida ham beqiyosdir.

Kalit so'zlar: yoshlar, jinoyatchilikka qarshi kurash, jinoyat, tarbiya, mahalla, sport, jamoat birlashmalari.

Mahalla – O'zbekiston xalqining asrlar davomida shakllangan an'anaviy ijtimoiy institutidir. U nafaqat aholi yashaydigan hududni, balki u yerda yashovchi oilalar va shaxslarning ijtimoiy, ma'naviy va madaniy hayotini birlashtiruvchi markaz hisoblanadi. Mahalla jamoasi yoshlar tarbiyasida faol ishtirok etib, ularni noto'g'ri yo'ldan ogohlantirish, salbiy ta'sirlardan himoya qilish va ijtimoiy faollikka jalb qilish uchun keng imkoniyatlarga ega. Mahalla raisi, faollar, yoshlar yetakchilari va boshqa jamoat a'zolari birgalikda yoshlarning muammolarini aniqlash, ularga yordam ko'rsatish, salbiy odatlardan voz kechishga targ'ibot ishlarini olib boradi. Mahallalar tomonidan tashkil etiladigan madaniy-ma'rifiy tadbirlar, sport musobaqalari, ijodiy tanlovlar yoshlarni ijobiy qiziqishlarga yo'naltiradi, ularning bo'sh vaqtini mazmunli

o'tkazishiga xizmat qiladi. Bu tadbirlar yoshlarning o'zaro do'stona munosabatlarini mustahkamlash, ularni jamoaviy ishlarga jalb qilish orqali jinoyatchilikka moyillikni kamaytiradi. Mahalla jamoasi doimiy ravishda yoshlar bilan muloqotda bo'lib, ularning muammolarini tinglaydi, kerak bo'lganda psixologik yordam ko'rsatadi.[1]

Jamoat birlashmalari, xususan yoshlar tashkilotlari, nodavlat notijorat tashkilotlari va boshqa ijtimoiy guruhlar ham yoshlar orasida jinoyatchilikka qarshi kurashda faol ishtirok etadi. Ular yoshlarning huquqiy savodxonligini oshirish, jinoyatchilikka moyillikni kamaytirish uchun turli loyihalar va dasturlarni amalga oshiradi. Bu tashkilotlar orqali yoshlar o'z huquq va majburiyatlarini yaxshiroq anglab yetadi, ijtimoiy hayotda faollik ko'rsatadi. Jamoat birlashmalari yoshlarni sport, madaniyat, ilm-fan va boshqa ijobiy sohalarga jalb qilish orqali ularning salbiy odatlardan uzoq bo'lishiga ko'maklashadi. Yoshlar orasida jinoyatchilikka qarshi kurashda oilaning o'rni ham juda katta. Mahalla va jamoat birlashmalari oilalar bilan yaqindan ishlash orqali yoshlarning tarbiyasi va ijtimoiy muhitini yaxshilashga xizmat qiladi. Oilalardagi muammolarni aniqlash, yoshlarning ijtimoiy himoyasini ta'minlash, zarur hollarda mutaxassislar bilan maslahatlashish orqali jinoyatchilikka moyillik kamaytiriladi. Shu bilan birga, oilalarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimini mustahkamlash orqali yoshlarning jamiyatga integratsiyasi yaxshilanadi.[2]

Ta'lim muassasalari bilan hamkorlikda olib borilayotgan ishlar ham yoshlar orasida jinoyatchilikka qarshi kurashda muhim ahamiyatga ega. Mahalla va jamoat tashkilotlari maktablar, kollejlari va oliy o'quv yurtlari bilan birgalikda yoshlarning huquqiy madaniyatini oshirish, ularni jinoyatchilikning oldini olishga yo'naltirish uchun seminarlar, treninglar va ma'rifiy tadbirlar tashkil etadi. Bu tadbirlar yoshlarning huquqiy bilimlarini mustahkamlash, ularning jinoyatchilikka qarshi faolligini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, mahalla va jamoat birlashmalari yoshlar orasida sog'lom turmush tarzini shakllantirishga katta e'tibor qaratadi. Ular sport musobaqalari, madaniy va badiiy tadbirlar, turli ijtimoiy loyihalar orqali yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli o'tkazish imkoniyatlarini yaratadi. Bu esa yoshlarni salbiy

ta'sirlardan himoya qiladi, ularning jinoyatchilikka moyilligini kamaytiradi va ijtimoiy faoliyatga jalb etadi.[3]

Psixologik yordam markazlari ham yoshlar orasida jinoyatchilikka qarshi kurashda muhim vosita hisoblanadi. Mahalla va jamoat birlashmalari tomonidan tashkil etilgan bunday markazlar yoshlarning ruhiy holatini yaxshilash, muammolarini hal etish, stress va depressiyadan qochish uchun zarur yordam ko'rsatadi. Psixologik yordam yoshlarning jinoyatchilikka moyilligini kamaytirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Yoshlar orasida jinoyatchilikka qarshi kurashda mahalla va jamoat birlashmalarining yana bir muhim vazifasi – ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimini yaratishdir. Muammoli oilalardagi yoshlarni qo'llab-quvvatlash, ularga ijtimoiy yordam ko'rsatish, ish bilan ta'minlash, kasb-hunar o'rgatish orqali jinoyatchilikka moyillik kamaytiriladi. Bu jarayon yoshlarning jamiyatga ijobiy integratsiyasini ta'minlaydi va ularning kelajagini mustahkamlaydi. Davlat organlari, huquqni muhofaza qilish idoralari bilan hamkorlikda mahalla va jamoat birlashmalari jinoyatchilikka qarshi kurashda yangi samarali usullarni joriy etadi. Ularning tajriba almashinuvi, o'zaro hamkorligi jinoyatchilikka qarshi profilaktika ishlarining samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, zamonaviy axborot texnologiyalari va ijtimoiy tarmoqlardan foydalangan holda yoshlar orasida jinoyatchilikka qarshi targ'ibot ishlarini olib borish imkoniyatlari kengaymoqda. Yangi O'zbekistonda yoshlar orasida jinoyatchilikka qarshi kurashda mahalla va jamoat birlashmalarining roli nafaqat profilaktika ishlarida, balki yoshlarning jamiyatda ijtimoiy faolligini oshirish, ularni ma'naviy va madaniy jihatdan tarbiyalashda ham muhimdir. Ularning faoliyati yoshlarning ijtimoiy muhitda o'z o'rnini topishi, jamiyat hayotiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi uchun sharoit yaratadi. Shu orqali yoshlar jinoyatchilikdan uzoq, sog'lom va barkamol shaxs sifatida shakllanadi.[4]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, yangi O'zbekistonda yoshlar orasida jinoyatchilikka qarshi kurashda mahalla va jamoat birlashmalarining o'rni juda muhimdir. Ular yoshlarni

noto'g'ri yo'ldan ogohlantirish, ijtimoiy muammolarni hal etishda vosita bo'lib xizmat qiladi. Mahalla va jamoat birlashmalari yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish, ularni sog'lom turmush tarziga yo'naltirish, huquqiy madaniyatini shakllantirish, jinoyatchilikning oldini olishda muhim vosita hisoblanadi. Shu bilan birga, ular oilalar, ta'lim muassasalari va davlat organlari bilan hamkorlikda yoshlarning barkamol va ijtimoiy himoyalangan shaxs sifatida shakllanishiga hissa qo'shadi. Jinoyatchilikka qarshi kurashda mahalla va jamoat birlashmalari faoliyatining samaradorligini oshirish uchun ularning imkoniyatlarini kengaytirish, resurslarini mustahkamlash, yangi innovatsion yondashuvlarni joriy etish zarur. Bu esa yoshlarning kelajagini xavfsiz va farovon qilishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdukarimov, S. (2023). Yoshlar o'rtasida jinoyatchilik va huquqbuzarliklarning oldini olishda mahalla institutining roli. Toshkent: Huquqiy nashrlar.
2. Karimova, D. (2024). Mahalla va jamoat birlashmalari yoshlar tarbiyasida: jinoyatchilikka qarshi kurashdagi ahamiyati. "Ijtimoiy fanlar" jurnal, 2-son, 45-52-betlar.
3. Tursunov, M. (2022). Yoshlar orasida profilaktika ishlarining samaradorligini oshirishda mahalla institutining o'рни. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashri.
4. Rasulova, N. (2023). Jinoyatchilikka qarshi kurashda yoshlar bilan ishlash: mahalla va jamoat birlashmalari tajribasi. "Huquq va jamiyat" jurnali, 1-son, 30-38-betlar.
5. Ismoilov, A. (2021). Yoshlar orasida jinoyatchilikka qarshi kurashda ijtimoiy institutlarning roli. Toshkent: Axborot va ijtimoiy tadqiqotlar markazi.

6. Normatova, G. (2020). Mahalla va yoshlar: jinoyatchilikka qarshi kurashda innovatsion yondashuvlar. “Yoshlar va jamiyat” ilmiy to‘plami, 2021-'yil, 12-20-betlar.
7. Yusupov, E. (2020). Yoshlar jinoyatchiligi va uning oldini olishda mahalla organlarining roli. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi IIV nashri.
8. Mamatqulov, R. (2024). Jamoat birlashmalari va yoshlar tarbiyasida jinoyatchilikka qarshi profilaktika ishlarining muhimligi. “Ijtimoiy taraqqiyot” jurnal, 3-son, 55-63-betlar.